

zabrisan, pomaknjen je v komaj zaznavnega, moškega, prvoosebnega lirskega subjekta samega. Problem čiste telesnosti ni več subjektu transcendenten, ampak imanenten. Opis akta ostaja s stališča moralno-etičnih meril neproblematičen vse do konca zbirke, ko se nenadoma pojavijo izrazi, kot so: čistost, zlo, očiščenje, zadostitev. Prav gotovo ne moremo v teh izrazih prepoznati povezave z reakcijami telesa, brez spremljajoče psihe. To pa pomeni, da tudi Medvedova zbirka Ogenj, ogenj pada! ne vzdrži odsotnosti slehernega dualizma.

Začetek zbirke z nanizanjem telesnih stanj ob spremljajoči samorefleksiji (gibljiva, utripajoča ovratnica kože,) kroženje celic v koži, zadušeni, čutni udarec moje odsotnosti. Prisotnost -in-odsotnost, zamaknjenje, in skok moje zavesti), pomeni že zavestno kontroliranje fizičnega akta. Zaimek moj v sintagmi moja odsotnost sicer zanika prisotnost psihične zavesti kot spremljevalke fizičnega akta, vendar način te odsotnosti aktualizira lirski subjekt sam in njegov dualizem, telo in psiha. Druga sekvenca: vse je v krvi, padec v zemljo, v čutnost kože. Nič si ni nasprotno, dan bo črn in bel, priznava zgolj telesni magnetizem, magnetizem krvi, vendar se kasneje že pojavi »slutnja zla«. Čemu ta sintagma in kdo jo izgovarja? Bralec lahko nedvoumno prepozna zgolj moškega prvoosebnega pripovedovalca: v meni je telo, ki se začenja v tvojem trebuhu, v semenu, v ognju tvoje krvi (...) v meni je tvoje telo (...) divjost skrajnega ognja, v mojih žlezah, v mojem bitju. In njegova zadušitev (...) vsiljeni vliv čutne tekočine krvi..., medtem ko je ženski odziv nespoznaven. Zanimanje zadostitev po orgazmu, pri čemer mislimo psihični akt, katarzo, potrjuje zgolj prisotnost biti, »svetost biti, ubijalska svetost biti.«

Medvedova zbirka Ogenj, ogenj pada!, ki jo spremlja dovolj luciden in obsežen spremni esej Tarasa Kermau-

nerja, ne more zanikati vpliva Antonina Artauda, hkrati pa pomeni radikalno ožene tekstualne mreže na minimum. Razvojni lok iz prve zbirke, Po poti vrnitve po poti bega, prek Sledi v Ogenj, ogenj pada!, je obsežen. Najprej opazimo formalno zanikanje pesniške tradicije z izginjanjem naslovov tekstov, ciklov, fakture same, nato izginjajo ontološke problematike in nazadnje poizkus izginjanja dualističnega človeka, človeka telesa in duha znotraj določene ideološke, moralno-etične konvencije. Kar ostaja od Medvedovega človeka, je samo še poizkus popolne negacije vsega psihičnega, poizkus opisati reakcijo telesa, krvi, nagona in hkrati opazovanje, ali bi se ob tem pokazalo še kaj več, predvsem psihičnega. Medvedova pričakovanja so se razkrila kot skrita pričakovanja šele ob koncu zbirke, ko priznavanje gole človekove biti ne more skriti nostalgije po nečem, kar bi bilo nad to bitjo samo.

TOMAŽ KRALJ, DROB VESOLJA, V ZODIAKU

Tako kot prva Kraljeva zbirka Prepisovanje ptic in drugi intercelularni izleti ljubezni prek ljubezni (1971) je tudi druga, Drob vesolja, v zodiaku (1973), izšla v zbirki Znamenja.

Najopaznejša lastnost Kraljeve zbirke Drob vesolja, v zodiaku (zodiak lat. zodiacus iz gr. zodiacos kyklos živalski krog, v astrologiji »živalski krog«, navidezni nebesni pas na obeh straneh ekliptike-navidezne poti po nebesnem svodu, ki jo opravi Sonce v enem letu — po katerem se gibljejo Sonce, Luna in večji planeti — že v antiki so ga razdelili na dvanajst sozvezdij, imenovanih največ po živalih: Bik, Oven...) je njena razdelitev na

Tomaž Kralj, Drob vesolja, v zodiaku (Založba Obzorja Maribor 1973, zbirka Znamenja št. 41, opremil Marko Pogačnik, str. 63).

dvanajst delov, znamenj, ki obsegajo po trideset stopinj kroga s samostojnimi grafičnimi in drugimi specifičnimi znamenji, predvsem so tu nebesna znamenja, ki jih srečamo v slehernem horoskopu: vodnar, ribi, oven, bik, dvojčka, rak, lev, devica, tehtnica, škorpion, strelec, kozorog. Posamezno znamenje ima še druga spremljajoča določila, npr.

čarovnik iz oza / v vodnarju
(grafično znamenje v obliki kroga)

saturn (ali uran)

črna, modra

ametist

ponedeljek ali četrtek

junij, september ali oktober (nikoli april ali maj)

(poz.)

zrak 3

2&3

Tem oznakam, ki bi jih lahko pripisali parodiji horoskopa (navedba planeta, barve, dragega kamna, dneva v tednu, meseca, pozitivnosti oziroma negativnosti, elementov zrak, voda, ogenj in zemlja, ki se trikrat ponovijo, tako da spremlja zrak vedno število 3, vodo število 4, zemljo število 2 in ogenj število 1, kombinacijam elementov in števil, sta dodani še dve števili, npr. zrak 3 / 2 & 3, 3 & 3, 1 & 3 /, voda 4 / 3 & 4, 1 & 4, 2 & 4, ogenj 1 / 1 & 1, 2 & 1, 3 & 1, zemlja 2 / 2 & 2, 3 & 2, 1 & 2, kar lahko razumemo kot možnost medsebojnega spajanja; zrak se lahko npr. spaja z zemljo ali zrak in zemlja, zrak in zrak, voda in zrak, ogenj in zrak, ogenj in ogenj, zemlja in zrak, zemlja in zemlja, zrak in ogenj. Seveda je to razlago težko dokazati, vendar bi težko našli ustrežnejši prevod vrste oznak, ki sestavljajo posamezno nebesno znamenje. Ves sistem naslova, grafične oznake s podrobno dodanimi emblemi lahko razumemo samo kot celoto, ki sestavlja neke vrste naslov, tipično oznako posameznega nebesnega znamenja. Spremljajoči tekstualni del zbirke, ki spremlja posamezna znamenja, je prav tako razdeljen na dvanajst delov, se pravi,

da je zbirka razdeljena na 144 (12 krat 12) tekstualnih sekvenc.

Prvo znamenje (v vodnarju) ima še dodatno oznako-čarovnik iz oza. Nizanje asociativnih sintagem brez konkretne predstavljalnosti zanika trdnejši pomenški sklop kot kakršno koli pojasnjevanje ustreznih znamenj, v prvem primeru vodnarja. Podobno je tudi z drugimi znamenji in spremljajočimi dvanajstimi tekstualnimi segmenti. Asociativno spajanje posameznih leksemov in sintagem npr. kdo je bil tako hrom / z mlini na veter / z verigo partizanskih bojov / & pakistanskih princes / mladi so čarovniki / & hribi z nogami v morju / v malih hišicah (str. 38) ni v slovenski poeziji nikakršna novost. Postopek popolnoma zanika prisotnost lirskega subjekta, pripovedovalca, logičen pomen, vzročno posledično perspektivo, časovno predstavljalnost. Členitev na posamezne sintagme dvanajst v vsakem znamenju, zanika sintaktično pravilnost, medtem ko metaforika še pozna tertium comparationis, npr. nebo kot nabrekla koža / kot nikoli omenjeno deževje . . ., deloma se v zbirki še pojavlja antropomorfizem. Vendar pa zbirka Drob vesolja, v zodiaku ne more zabrisati poizkusa neke vrste planetarne vizije sveta, planetarnega mozaika, ki bi poizkušal zajemati čas in prostor planeta v vsej svoji pojavnosti. Preskakovanje leksemov in sintagem s svojimi izrecnimi pomeni iz kraja v kraj, dobe v dobo, iz kulture v kulturo, iz sistema v sistem . . ., hoče vzpostaviti novo perspektivo opazovanja planeta iz vesoljne perspektive, vendar vsebuje ta perspektiva poznavanje opazovanega predmeta. Spreminjanje opazovanih točk od Odiseja, Antaresa, Katmanduja, Bude, Vietnama, kenguruja, v Avstraliji, sumurajev na Japonskem, NLP, Atlantika, Atlantide, do egiptovskih faraonov, Maa na Kitajskem, Luthra Kinga v ZDA, Kristusa, Krišne, Babilona, antičnih Ahajcev, doktorja Faustusa, Kleopatre, Buffala Billa, Hegla, Abrahama, Shakespearja, Na-

poleona . . . nehote priznava znana planetarna dejstva, embleme civilizacije in kulture. Potemtakem je popolna asociativnost sintagem, gledana s stališča celote, smiselna s stališča nadplanetarne opazovalne perspektive. Drob vesolja, v zodiaku je planet Zemlja s svojim kaosom in kozmosom, s tem, kar do danes vsebuje. To pa pomeni, če priznavanje določene historične skušnje, ki jo bralec more aktualizirati s stališča nadplanetarne oddaljenosti, vendar s pogojem, da obvlada faktografskost v zbirko vloženi znamenj.

Kraljeva druga zbirka, Drob vesolja, v zodiaku, pomeni s stališča literarnega jezika nadaljevanje tiste smeri v slovenski poeziji, ki jo je najradikalneje začel že Tomaž Šalamun. Posebnost zbirke je vsekakor razdelitev na dvanajst delov, dvanajst segmentov kroga, grafično zaznamovanih z različnimi znamenji. Asociativna gradnja sekvenc, členitev v dvanajst delov, označenih od ena do dvanajst, omogoča kakršnokoli razlago, odprtih, neizpol-

njenih mest je tako rekoč neskončno in sleherna bralčeva intervencija si more skonstruirati svojo mrežo razlag, s katero prekrije tekst sam. Relativizacija in univerzalizacija slehernih možnosti hierarhij zanika hkrati antropocentrično, humanistično načelo sveta. Svet je obstojen le s svojimi zunanji znamenji določenih pojavov, največkrat lahko prepoznanih iz določene zgodovinske skušnje, vendar moramo to skušnjo hkrati z njenim prepoznavanjem zanikati. Iz hierarhije nastaja linearost, iz posameznega, individualnega, splošnost. Opazovalno, oddaljeno stališče, v katerem se planet pokaže le kot drobce vesolja, že ne priznava več možnosti razumevanja in razlaganja stvari in pojavov. Način približevanja posameznim pojavom je sicer med branjem nujen, vendar ostaja ob koncu branja ponovno prvotna oddaljena perspektiva opazovanja, iz katere so izključene vse podrobnosti planetarnega življenja.

Marijan Zlobec

Poročamo — glosiramo

PREVEČ ALI PREMALO REVIJ?

Lahko bi začeli v znanem agencijskem slogu: »Iz zanesljivih virov, ki so blizu . . .«, a pisanju o kulturi se takšno poročanje ne poda, bila je in ostaja mnogo bolj ljudska, v marsičem povsem domača, zato so tudi viri informacij o njej docela ljudski, po svoji obliki neprijemljivi, toda po sporočilu, ki ga prinašajo, dokaj zanesljivi, gre torej za najstarejšo obliko kroženja informacij v stilu: »govori se«, »pravijo, da«, »razmišlja se, do bo treba«, in podobno.

Nedvomno: materialni položaj slovenskih literarnih in njim podobnih revij je že nekaj časa naravnost alarmanten, kar vse revije po vrsti so na robu svoje materialne eksistence, vse

so v zadnjih dveh letih skrčile obseg, povečale naročnino, sodelavci prejemale honorarje izpred desetih let, toda tekma s časom je neizprosna, industrijski del proizvodnje golta subvencijsko pomoč in samo v nerazumljivi logiki kulturnega življenja pri nas, v preteklosti in zdajšnjosti, je iskati razlago, kako da kulturne revije na Slovenskem »kljub vsemu« še eksistirajo.

To stanje večkrat označujemo s krizo, čeprav bi natančna analiza najbrž pokazala, da gre za premike širših razsežnosti, morda za mnogo resnejše uveljavljanje potrošne kulture, kot si to upamo priznati, ker bi takšno priznanje pomenilo tudi prevrednotenje (ali vsaj neustavljivi proces prevrednotenja) tudi drugih oblik in pojavov našega življenja